

VRIESELHOF

VRIESELHOF

WANDELBROCHURE

Provincie
Antwerpen

De deputatie van de provincie Antwerpen

Voorzitter
Cathy Berx, gouverneur
Leden
Luk Lemmens
Ludwig Caluwé
Inga Verhaert
Bruno Peeters
Peter Bellens
Rik Röttger
Provinciegriffier
Danny Toelen

Fotografie:
Bijna alle close-up foto's in deze brochure werden gemaakt door
Lode Rubberecht. Overige foto's: Provincie Antwerpen.

D/2014/0180/63
Deze brochure is gedrukt op 100% gerecycleerd papier.

ALGEMENE INFORMATIE

- Het park is toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang.
- De **rode wandeling** van 1,5 km is geschikt voor rolstoelen en kinderwagens. Je vindt de beschrijving op pagina's 4 tot 7.
- De **blauwe wandeling** is 2 km.
- Volg de **bruine wandeling** voor een tocht van 3 km met beschrijving op pagina's 12 tot 19.
- Alle wandelingen zijn bewegwijzerd met gekleurde paaltjes.
- Aangelijnde honden worden toegelaten.
- Pluk of beschadig geen planten en paddestoelen.
- Voeder de dieren niet. Er is voldoende natuurlijk voedsel.
- Wanneer je een jonge ree vindt, raak het dan niet aan. Anders wordt het verstoten door de moeder omwille van de vreemde mensengeur.
- Hengelen en zwemmen zijn niet toegelaten.

ROUTE

Vertrekpunt: alle wandelingen vertrekken en eindigen in de toegangsdreef naast de parking.
Volg de gekleurde en genummerde paaltjes. De nummers in de tekst verwijzen naar de nummers op de paaltjes.
Centraal in deze brochure vind je een plattegrond met de wandelroutes.

RODE WANDELING 1,5 KM

GESCHIKT VOOR ROLSTOELEN EN KINDERWAGENS

TUSSEN 1 EN 2 ZIE JE HET BEZOEKERSCENTRUM

Vlak na het vertrek van de wandeling zie je tussen de bomen aan je rechterkant een laag wit gebouw. Dit is het bezoekerscentrum. Naast de infostand over het domein zijn er toiletten en een polyvalente ruimte die beschikbaar is voor het organiseren van natuurateliers, voordrachten of vergaderingen.

2 - DE REMISE

Dit voormalige koetshuis werd gebouwd vlak voor de eerste wereldoorlog. Het domein Vrieselhof was toen pas in handen van graaf Louis de Brouckhoven de Bergeyck. Hij liet de oude gebouwen slopen en een nieuw kasteel met bijbehorende remise optrekken in neo-Vlaamse renaissancestijl. Tijdens de oorlog werd het kasteel in de as gelegd. Maar al in de jaren 20 herrees het gebouw in dezelfde stijl. Bekijk de voorgevel van de remise goed. Je vindt er het wapenschild van de heren van Vriesel. Op pagina 8 lees je meer over de geschiedenis van het domein en het kasteel.

NA 3 VOLG JE HET EIKENDREEFJE

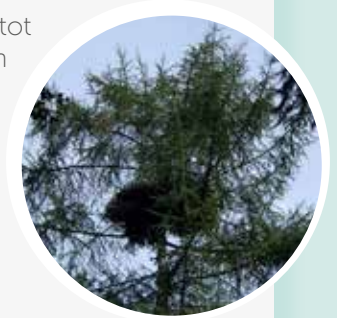
De zomereiken waaronder je nu loopt, zijn rijkelijk begroeid met klimop. Anders dan de meeste planten, bloeit klimop pas in de herfst. De nectar en het stuifmeel zijn dan een bron van voedsel voor bijen en andere insecten. In de winter vormen de zwarte bessen een maaltijd voor veel vogels.

TUSSEN 4 EN 5 WANDEL JE DOORHEEN EEN BOS VAN LORK EN CORSICAANSE DEN

Net als loofbomen verkleuren de lorken in de herfst. Ze krijgen een prachtige goudgele kleur en verliezen daarna hun naalden. In de lente kleuren de korte naalden het bos frisgroen.

De Corsicaanse dennen zijn grote bomen die tot 40 meter hoog kunnen worden. Hun naalden zijn meer dan 10 centimeter lang.

Speur rechts van de weg naar een heksenbezem in een lork. Dat is een woekering van takken veroorzaakt door een schimmel of een bacterie. Van ver gezien kan je deze afwijking voor een vogelnest houden. En in de schemering lijkt het misschien zelfs op de bezem van een heks ...

TUSSEN 6 EN 7 - WANDEL JE DOOR HET SPEELBOS

Het speelbos is afgebakend met totempalen. Kinderen worden hier uitgedaagd om het pad te verlaten en zich uit te leven in het bos: rollen tussen de bladeren, sleuren met takken, kampen bouwen of zich verstoppen. We laten het graag aan hun eigen fantasie over.

OUDE BOMEN MET SPECHTENGATEN

In het stervormige bos achter het kasteel komen veel holenbroeders voor. De oude eiken en beuken oefenen een grote aantrekkingskracht uit op spechten. Zowel de zwarte, de groene als de grote bonte specht broeden in het domein. Ze hakken hier elk jaar minstens één holte uit. Twee andere soorten, namelijk de middelste bonte specht en de kleine bonte specht, worden regelmatig waargenomen.

Verlaten hopen worden ingepalmd door andere holenbroeders zoals holenduiven, koolmezen, pimpelmezen, boomkruipers en boomklevers. In de zomer brengen ook vlermuizen al eens de dag door in een verlaten spechtenhol. Bosuilen en steenuilen zoeken naar hopen met een grotere invliegopening.

8 – TUSSEN DE HOFGRACHT EN DE VRIESELBEEK

Het domein wordt beheerd door de Provinciale Groendomeinen Regio Antwerpen, een dienst van de provincie Antwerpen. Het doel is om de natuurlijke rijkdommen van het Vrieselhof zoveel mogelijk te behouden of te herstellen. Zo wordt bijvoorbeeld het gazon rond het kasteel laat gemaaid, namelijk pas nadat de grassen en bloemrijke kruiden hun zaden verspreid hebben. Daardoor wordt de omgeving van het kasteel omgetoverd tot een bloemenweelde met een gevarieerd dierenleven.

In het park zie je streekeigen bomen zoals zomereik, els, spork, lijsterbes, es, berk en verschillende wilgensoorten. Het beheer is erop gericht een grote variatie te krijgen, zowel van soorten als van ouderdom.

Ook dode bomen blijven zoveel mogelijk staan of liggen. Dat is van groot belang voor het overleven van vele dieren, zwammen en planten.

Het park, dat werd aangelegd in de 18de eeuw, is omringd door natuurlijk bos en grasland. Alles samen heeft het domein een oppervlakte van ongeveer 90 hectare.

Wat verderop wordt het domein doorkruist door het Groot Schijn.

Deze bijrivier van de Schelde ontspringt in Westmalle. Van oudsher wordt de Schijnvallei gekenmerkt door drassige weides en onbegaanbaar moeras. De natte valleigronden waren voor de landbouw meestal ongeschikt. Delen die in de zomer droog vielen, werden als hooiland gebruikt. Andere delen werden bebost en vormen de elzenbroeken met een vrij bloemrijke bosbodem.

Zwarte mees

9 – VIJVER

De oever van de vijver heeft op sommige plaatsen een zachte helling zodat dieren gemakkelijk in en uit het water kunnen. Ook is er in het water een plasberm gemaakt. Dat is een ondiepe zone waar jonge vissen, amfibieën en insecten zich kunnen verschuilen. Daarenboven warmt het water er sneller op. Daardoor is het een geschikte paaiplaats waar vissen hun eieren kunnen leggen en bevruchten.

In de directe omgeving van het kasteel wordt geïnvesteerd in exotische plantensoorten. Zo is er een collectie azalea's aangeplant voor het kasteel en op het eiland in de vijver.

10 – DE WANDELING ZIT ER BIJNA OP

Je nadert stilaan het einde van de route. Binnen 150 meter ben je opnieuw bij je vertrekpunt en vlakbij de parking en de uitgang van het domein. Maar je kunt in de bocht ook naar links over de brug wandelen om er als toemaatje te genieten van het uitzicht op de vijver en het kasteel.

Dank je voor je bezoek.

700 JAAR VRIESELHOF

EEN RIDDERLIJK HOF EN RECHTBANK

Het Vrieselhof dankt zijn naam aan Jan van Vriesele, een edelman uit Kontich. Rond 1300 kocht hij grond in Oelegem en schonk deze als bruidschat aan zijn dochter. Vanaf 1350 spreken geschiedschrijvers al over 'de goeden' en zelfs 'de heerlijkheid van Vriesele'. Toen Simon van Herbeys in 1450 het Vrieselhof kocht, vermeldde de opsomming een huis, landen, beemden, bossen, heiden, moeren, gronden en bovenal een hoeve met heerlijkheid en cijzen.

Een heerlijkheid was een middeleeuwse bestuursvorm onder leiding van een heer, vaak een edelman. Die had bepaalde rechten. In het Vrieselhof ging het om het recht om belastingen of cijns te heffen.

In 1457 gaf Filips de Goede, hertog van Bourgondië en landsheer van Vlaanderen, toelating aan de nieuwe eigenaar Matheus van Steenbergem om een laathof te vormen aan zijn ridderlijke hof van Vriesele. Dat was een rechtbank die kon oordelen over plaatselijke geschillen. De 16de eeuw was een gouden eeuw voor Antwerpen. De belangrijke havenstad gaf de toon aan in West-Europa. In die welvarende periode was toenmalig eigenaar van het Vrieselhof Constantin van Halmale, ridder onder Karel V, de keizer van het Heilige Roomse Rijk. De overlevering vertelt dat zij samen in Oelegem op jacht kwamen. Later was ridder Hendrik van Halmale burgemeester van Antwerpen. Zijn grafzerk staat in de kerk van Oelegem.

EEN TOEVLUCHTSCOORD

Tijdens de troebele jaren van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de opstand tegen de Spaanse overheersers, mochten de inwoners van Oelegem meer dan eens met hun dieren en huisraad toevlucht zoeken bij Willem van Halmale in het 'omwatert huys genaempt Vriesel'

EEN HOF VAN PLAISANTIE, KLOOSTER EN KAZERNE

Vanaf 1750 bepaalde Alfons-Ignace van Halmale in grote lijnen het uitzicht van het park wat betreft de indeling van wegen en dreven.

Op pagina 12 kan je meer lezen over het partijtje blufpoker dat hij daarbij speelde. Hij stierf in 1788 zonder rechtstreekse erfgenamen. Daarmee kwam een einde aan de ononderbroken reeks eigenaars die de van Halmale leverden sinds 1509.

OUD KASTEEL VRIESELHOF

Met Charles d' Oultremont en Anne de Neuff bleef het Vrieselhof toch nog in handen van afstammelingen van de familie van Halmale. Veel verbleven de eigenaars niet in hun buitenverblijf. Ze stelden het in 1797 ter beschikking van de paters Augustijnen uit Antwerpen. Die vonden er een tijdelijk toevluchtsoord nadat hun klooster tijdens de Franse bezetting werd gesloten. In 1818 werd het kasteel opnieuw verhuurd, ditmaal als rijkswachtkazerne.

EEN NIEUW KASTEEL EN EEN NIEUWE BESTEMMING IN DE 20STE EEUW

In 1910 kocht graaf Louis de Brouckhoven de Bergeyck het Vrieselhof met bijhorende boerderijen. Hij liet het oude gebouw vervangen door een kasteel in neo-Vlaamse renaissancestijl met trapgevels, dakkapellen, hoektorentjes en speklagen van wit natuursteen die de bakstenen gevels verlevendigen. Maar al in 1914 werd het nieuwe kasteel vernietigd. Na de oorlog, in de jaren 1920, liet de graaf het op bijna identieke wijze heropbouwen. In 1974 verkochten zijn kleinkinderen het Vrieselhof aan de provincie Antwerpen. In 1975 stelde het provinciebestuur het park van 80 hectare open voor wandelaars. Tot 1999 herbergde het kasteel het Provinciaal Textielmuseum. Na de omvorming daarvan tot Modemuseum (MoMu) en de verhuis naar Antwerpen vestigde het Provinciaal Bibliotheekcentrum zich in het kasteel. Nu gebruikt de gemeente Ranst enkele zalen voor gemeenteraadszittingen en het sluiten van huwelijken. Het kantoor van de domeinwachter van het Vrieselhof en van de Bosgroepen Antwerpen Noord en Zuid bevinden zich ook in het gebouw.

Provinciaal Groendomein Vrieselhof

LEGENDE

	gras		wandelpaden		informatie
	bos / beplanting		gebouwen		in- en uitgang
	water		wandeling 1,5 km (ook voor rolwagens)		kasteel
	wegen		wandeling 2 km		fietsstalling
	speelbos		wandeling 3km		fietsknooppunt
	eten / drinken				informatie
	toiletten				kasteel
	parking				fietsstalling
					fietsknooppunt

BRUINE WANDELING 3 KM VRIESELHOF, PAREL IN DE SCHIJNVALLEI

DREEF MET ZICHT OP HET KASTEEL

De wandeling vertrekt in de toegangsdreef van het kasteel Vrieselhof. Vlak naast het paaltje dat het begin aangeeft, werd een hazelaar aangeplant. Vroeger beweerde men dat die struik bescherming bood tegen blikseminslag en boze geesten. Ook aan de vlierstruik aan de overzijde van de dreef werden speciale krachten toegekend. De hazelaar en de vlier vormen samen een poort waar eventuele boze geesten en ongewenste krachten achterbleven.

Ook de hoge voedingswaarde en de lange houdbaarheid van de noten maakt van de hazelaar een struik die geliefd is bij mensen. Daarnaast is hij zeer aantrekkelijk voor dieren. De vroege bloei van de katjes is belangrijk voor bijen. Reeën eten de knoppen, bladeren en jonge loten terwijl de noten door gaaïen, eekhoorns en muizen worden gegeten.

Het kasteel dateert uit de jaren 20 van vorige eeuw en is gebouwd in neo-Vlaamse renaissancestijl. Maar het domein heeft een geschiedenis die veel verder terug gaat, tot in de 14de eeuw.

De dreef waarin je nu staat is niet de oorspronkelijke toegang tot het domein. Die bevond zich aan de zuidkant, waar de Venusstraat in de Knodbaan uitkomt. De huidige toegangsdreef is aangelegd in 1750 en was ooit in totaal een kilometer lang. Dat gaf de bezoeker een grootse indruk van het domein, al waren de gronden vlak naast de dreef niet altijd eigendom van de kasteelheer. Meer over de geschiedenis van het kasteel en het domein kan je lezen op pagina 8 van deze brochure.

TUSSEN 1 EN 2 WANDEL JE DOOR EEN EIKENDREEF

Deze dreef met zomereiken heeft een kruidenrijke onderbegroeiing van onder meer zevenblad, kruipende boterbloem, grote klis en fluitenkruid (foto).

In het landschap zie je vaak bossen die bestaan uit één boomsoort. Meestal zijn dat Corsicaanse of grove dennen, een erfenis van het vroegere bosbeheer in functie van hout voor de mijnindustrie. Vandaag de dag worden deze bossen in het Vrieselhof, net als in veel andere domeinen, omgevormd tot gemengde bossen met inheemse bomen en struiken. Planten en dieren gedijen immers het best in een bos met bomen van verschillende soorten en alle leeftijden.

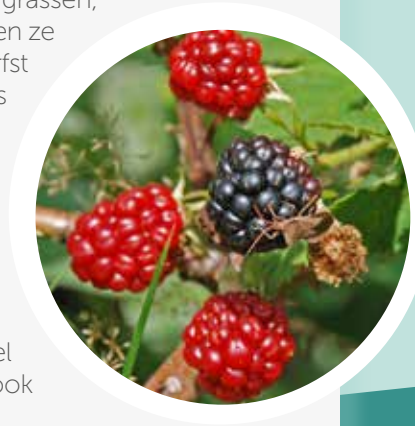
Deze omvorming gebeurt zoveel mogelijk op natuurlijke wijze. Wanneer naaldbomen door storm omwaaien, zullen de zaden van loofbomen uit de buurt kans krijgen om op de open plek te kiemen en op te groeien.

WANDEL TUSSEN 2 EN 3 IN HET SPOOR VAN EEN REE

De grootste zoogdieren die in het domein wonen, zijn reeën. Ze vinden er voedsel en rustplaatsen. In de schemering gaan ze eten: bessen, malse takken, kruiden, grassen, noten of paddenstoelen. 's Zomers voeden ze zich ook met jonge blaadjes, en in de herfst met eikels, terwijl knoppen en twijgen 's winters meer worden gegeten.

In de onderlaag van het bos groeien veel braamstruiken. De bladeren daarvan vormen het hoofdvoedsel van de reeën in de winter. Ze gaan steeds op zoek naar de beste en meest voedzame hapjes. Hun smalle snuit is daarvoor heel geschikt. Daarna gaan ze hun voedsel ook nog eens herkauwen.

Als je overdag komt wandelen, is er weinig kans dat je reeën ziet. Maar misschien kom je wel sporen tegen zoals hoefafdrukken of zwarte, langwerpige keutels. Die laatste zijn ongeveer 1 centimeter lang. In de zomer klonten de losse keutels samen omdat het dier dan sappiger voedsel eet.

HOU EVEN HALTE BIJ DE BRUG OVER DE HEIDEBEEK

Ook al is het water niet helder, toch is de waterkwaliteit van de Heidebeek zeer goed. Libellen en waterjuffers leggen hier graag hun eitjes.

Op de linkeroever is 120 jaar geleden een rij zwarte Oostenrijkse dennen aangeplant.

Nu hebben ze een majestueuze omvang.

Op de andere oever staan Douglas-sparren die ondanks hun naam weinig verwant zijn met echte sparren. Het verschil tussen beide boomsoorten is gemakkelijk te zien aan de hand van de naalden. Bij de Douglas staan de korte naalden allemaal apart op de tak. Bij de Oostenrijkse den zijn de naalden 10 tot 15 centimeter lang en staan ze in groepjes bij elkaar.

3 – HOGER LAGER

Rechts zie je een jong bos. Twintig jaar geleden plantten schoolkinderen uit Ranst hier zomereiken en beuken aan. Spontaan zijn er ook andere soorten zoals de es gekiemd. De bosbeheerders passen hier het principe van de 'toekomstboom' toe. Hierbij bevoordelen ze in een vroeg stadium de meest groeiachtige en best gevormde bomen. Dat gebeurt door hun rechtstreekse concurrenten weg te nemen. Alle andere bomen mogen blijven staan. Ook al is hun vorm of groeiacht slecht, toch hebben zij voor de natuur nog steeds waarde.

Het wandelpad loopt over de opgehoogde percelen tussen de Heidebeek en het Schijn. Links van het pad zie je het oorspronkelijke niveau. Dat ligt ongeveer een meter lager.

De ophoging gebeurde op het einde van de jaren 30. Toen werd gestart met het graven van de Antitankgracht voor de verdediging van Antwerpen en zijn haven. De afgegraven grond werd naar hier afgevoerd.

De Antitankgracht loopt van het Albertkanaal in Oelegem tot de Schelde in Berendrecht en moest de fortengordel uit de 19de

en begin 20ste eeuw versterken. Het Fort van

Oelegem en het Antitank'kanaal' palen aan de achterzijde van het Vrieselhof.

Momenteel doet het fort dienst

als reservaat voor overwinterende vleermuizen.

Ook in de drie bunkers in het Vrieselhof

overwinteren vleermuizen.

De Antitankgracht is een belangrijk natuurverbindingsgebied.

Kamperfoelie

4 – KLIMPLANTEN

Aan de linkerzijde van de weg groeien een aantal opmerkelijke bosplanten. Achtereenvolgens wandel je voorbij wilde kamperfoelie, klimop en hop.

In een bos is de strijd om licht belangrijk. Planten hebben licht nodig om aan fotosynthese te doen en bladgroen te vormen. Klimplanten hebben daarbij zo hun eigen manier om naar het licht te groeien.

Klimop maakt gebruik van hechtwortels om zich aan een boomstam vast te hechten en omhoog te groeien.

Zonder die ondersteuning is de stengel te zwak om de plant te dragen.

Wilde kamperfoelie en hop zijn dan weer slingerplanten. Hun takken groeien in spiraalvorm en wikkelen zich zo rond bomen of andere steunelementen.

Tijdens zomervonden verspreiden de bloemen van de kamperfoelie een sterke zoete geur. Nachtvinders en andere insecten die pas laat op de dag actief worden, bestuiven de bloemen. De rode bessen worden door vogels gegeten. Via hun uitwerpselen laten die de pitten op andere plaatsen in het bos achter. Zo helpen ze de kamperfoelie om zich te verspreiden.

NA DE BOCHT LOOPT HET WANDELPAD STROOMOPWAARTS LANGS HET GROOT SCHIJN

Het Groot Schijn kronkelt hier nog op natuurlijke wijze en vormt vele meanders. Na één van die bochten tref je links een bunker aan. Het is één van de drie bunkers in het domein uit de zelfde periode als de Antitankgracht. Die dienen nu als overwinteringsplaats voor meerdere soorten vleermuizen zoals gewone grootoor, watervleermuis, baardvleermuis en franjestaart.

Wat verder ligt er links van de weg een kijkwand. Die biedt uitzicht over 'het Goor'. Wie stil is en geduld opbrengt, maakt hier kans om ongezien weidevogels en reeën te observeren.

5 – UILTJE KNAPPEN

Vlakbij 5 hangt een langwerpige nestkast in een eik naast het Schijn. Die is geplaatst als broed- of slaapplek voor de steenuil. Het is de kleinste uilensoort die hier voorkomt. Langs de weilanden kan je hem soms zien zitten op een paaltje, genietend in de zon. Het is zijn jachtgebied, een paradijs van muizen en regenwormen. Omdat er nog slechts weinig oude schuren, knotwilgen, hoogstamboomgaarden, hagen en houtkanten overblijven, kampen deze uiltjes met een tekort aan nestgelegenheden en schuilplaatsen.

Steenuil

Bij de volgende zitbank kan je genieten van een mooi uitzicht op de laag gelegen graslanden van de Schijnvallei. Het Groot Schijn ontspringt in Westmalle en is een bijrivier van de Schelde. De waterrijke valleigronden waren vroeger ongeschikt voor de landbouw. Delen die in de zomer droog vielen, werden en worden als hooiland gebruikt. Ze zijn heel bloemrijk. Hier ligt ook het, recent uitgebreide, kwetsbare en niet toegankelijke 'blauwgrasland' met zeldzame plantensoorten zoals klokjesgentiaan. Andere delen werden bebost of droegen een spontane vegetatie met bomen zoals de els. Ook het 'Vrieselgoor' dat achter je ligt, hoorde tot de vallei. Door kunstmatig aandijken van de oevers is dat deel echter beschermd tegen overstromingen.

Het water van het Schijn is hier van een redelijke kwaliteit. Meerdere vissoorten worden er aangetroffen: tien- en driedoornige stekelbaars, baars, kleine modderkruiper (een soort die op de Rode Lijst van bedreigde vissen staat), paling, riviergrondel en rietvoorn.

HET WANDELPAD NEEMT EEN BOCHT NAAR RECHTS

Je wandelt hier langs weer een andere gracht, namelijk de 'Rosse beek'. De naam verwijst naar de kleur van het water. Die wordt veroorzaakt door het ijzer in de bodem. De waterkwaliteit is goed. Tal van amfibieën zoals kikkers en salamanders genieten hier van een rustig leven.

Rechts van het pad is 'Het Diep'. Door de vaak zeer hoge grondwaterspiegel, waaien er dikwijls bomen om. Bekijk de Canadapopulieren die met wortelkluif en al geveld zijn. Ze veroorzaken soms een domino-effect, waarbij de ene boom de ander meetrekt tijdens zijn val. Hoe meer open plekken er zo ontstaan, hoe meer de wind

Klokjesgentiaan

Ijsvogel

vrij spel krijgt en er bij een volgende storm nog meer bomen sneuvelen. Diep in het bos bieden die wortelkluiten van omgevallen bomen typische broedplaatsen voor ijsvogels.

Deze delen van het bos staan bijna het hele jaar rond vol plassen. Normale boswerkzaamheden zijn onmogelijk. Daardoor en ook omwille van de lage economische waarde van het hout, werd hier beslist tot een nulbeheer. Het komt erop neer dat de natuur hier zijn gang kan gaan.

STEEK OPNIEUW DE HEIDEBEEK OVER TOT BIJ 6

In het bos staan een aantal bomen met een diepe ring in de schors. Door die inkerving valt de sapstroom stil. Het gaat om grote exemplaren van de Amerikaanse eik en de Amerikaanse vogelkers. Beide soorten hebben slecht verteerbare bladeren en geven onze eigen flora en fauna nauwelijks kansen. Hun nakomelingen overwoekeren het bos. In het kader van de exotenbestrijding laat men deze bomen op stam afsterven. Daardoor kunnen hun zaden zich niet verder verspreiden in het bos.

Bruine kikker

7 – NOG SPOREN VAN HET OORLOGSVERLEDEN

In dit deel van het Vrieselhof, tussen het kasteel en het Fort van Oelegem, zijn in het reliëf nog altijd sporen uit de Eerste en de Tweede Wereldoorlog te zien. Rechts van het pad ligt een oude bomkrater. Die is volgelopen met water en is interessant voor amfibieën. Aan de overzijde van het pad kan je resten zien van een oude loopgravenstructuur.

8 – WANDEL HIER VOORBIJ DE UITGANG NAAR KNODBAAN EN FORT

Voorbij de scherpe bocht naar rechts kom je in de beukendreef achter het kasteel. Doordat de bodem hier vaak zeer nat is, worden die beuken niet erg oud.

Momenteel hebben ze een leeftijd van ongeveer 130 jaar. Toch blijven deze bomen, dood of levend, zo lang mogelijk staan. Ze zijn immers zeer belangrijk voor de spechten (meer hierover op pagina 6). Zwammen en schimmels zetten het proces van afbraak in, samen met tal van insecten. Die laatste dienen op hun beurt als voedsel voor vogels. Alle vogels, zelfs zaadeters, hebben dit eiwitrijke voedsel nodig om hun jongen gezond groot te brengen.

9 – 10 – 11 – DE TOTEMS DUIDEN DE GRENS VAN HET SPEELBOS AAN

Kinderen worden hier uitgedaagd om het pad te verlaten en zich uit te leven in het bos: rollen tussen de bladeren, sleuren met takken, kampen bouwen of zich verstoppen. We laten het graag aan hun eigen fantasie over.

12 – SLA RECHTSAF EN WANDEL NAAST DE VRIESELBEEK

13 – SLA LINKSAF EN WANDEL NAAST DE HOFGRACHT ROND HET KASTEEL

14 – DE REMISE

In het voormalig koetshuis (zie pagina 4) is een drank- en eetgelegenheid ondergebracht. Van op het terras heb je een uitzicht op het kasteel en het park. Voor veel wandelaars vormt dit een mooie plek om hun bezoek aan het domein mee af te sluiten. De Remise is open van donderdag tot en met maandag.

Wilde eend

DEZE FOLDERS KAN JE AANVRAGEN OF AFHALEN OP ONDERSTAAND ADRES

MEER INFO?

Het Vrieselhof is een provinciaal groendomein in beheer bij:

PROVINCIALE GROENDOMEINEN REGIO ANTWERPEN

Departement Vrije Tijd

Turnhoutsebaan 232 | 2100 Deurne

T 03 360 52 00 | F 03 360 52 13

www.provincieantwerpen.be > Vrieselhof

administratie.antwerpen@provincieantwerpen.be

PROVINCIAAL GROENDOMEIN VRIESELHOF

Schildesteenweg 95, 2520 Oelegem (Ranst)

vrieselhof@provincieantwerpen.be

domeinwachter: T 03 312 98 78